

Slutrapport

Projektrubrik: Skogsbrukets glömda hjältar – kvinnors skogsarbete under industrialismen

Huvudsökande: Lars Östlund, Sveriges lantbruksuniversitet

Projektets löptid: 2016-04-01 – 2018-03-31

Populärvetenskaplig sammanfattning

Den avgörande delen av detta projekt har varit att intervjua ett stort antal före detta kockor, sammanlagt har 39 kvinnor i åldrarna 75 till 102 år djupintervjuats. En mängd intressant information om kvinnornas arbets- och levnadssituation i skogsarbetarkojorna har framkommit under dessa intervjuer. Precisa uppgifter om mathållning, löner och arbetstider har dokumenterats. Dessutom träder en bild fram av ett mycket mer diversifierat och kvalificerat arbete som kocka, vilket sträcker sig långt utanför den traditionella bilden av kockan som enbart matlagerska/kokerska. Till dessa uppgifter kan planering, inköp och sjukvård och även organisatör i kojorna inräknas. En sak som vi har fokuserat speciellt på är de bakomliggande faktorer som ledde till att dessa unga kvinnor tog tjänstgöring inom skogsbruket samt hur de upplevde sitt arbete, i en vid den tiden uteslutande mansdominerad verksamhet. Vi har också med hjälp av intervjuerna kunnat contextualisera arbetet som kocka och fått en bredare förståelse för hur dessa kvinnor upplevde sin ställning i relation till männen som jobbade i skogen, om dom kände sig utsatta, hur dom upplevde sin yrkesheder och om dom kände sig uppskattade. Projektet har också genererat kunskap om livet i allmänhet för dessa kvinnor och vad som hände efter det att dom slutade som kockor.

En omfattande ytterligare historisk dokumentation har vi också identifierat via intervjuerna samt genom arbete i olika arkiv. Detta material är till exempel studiematerial från kurser för kockor under 1940-talet, fotografier, uppteckningar, kokböcker. Detta material har insamlats och delvis analyserats inom projektet, men innehåller mycket mer värdefull information och kräver vidare analyser. Därutöver har vi också letat fram uppsatser som berör kockornas arbete i olika ämnen (och som ofta bara är publicerade inom olika forskningsinstitutioner). Dessa redovisas nu i våra egna publikationer och blir därmed mer tillgängliga.

Till sist vill vi framhålla att det här projektet har varit det kanske allra mest spännande som projektledarna genomfört under sina respektive forskarkarriärer. Vi har haft den fantastiska förmånen att ta del av unika och detaljerade berättelser från kvinnor med oerhört intressanta levnadsöden och var röster inte vanligtvis hörs i diskussionen om svensk skogshistoria. Alla kvinnor vi har intervjuat är också gamla, i vissa fall över hundra år, och deras berättelser kommer inte att kunna höras i framtiden. Vi är väldigt tacksamma över att vi fått möjlighet att ta del och dokumentera deras berättelser.

Resultat

De konkreta resultat i form av publikationer som uppnåtts inom projektet är följande:

- J 2018 presenterade Amanda Löfdahl, jägmästarstudent sitt examensarbete "De var så glada och åt allt vi satte fram – en studie om skogsarbetarkockan och hennes liv i kojan",
- J 2017 lade Marica Lagerström museivetarstudent vid Umeå Universitet fram sin C-uppsats med titeln "En utställningssynopsis till utställningen Huggarepoken på Skogsmuseet i Lycksele".

- J 2018 har Linda Norén arbetat med sitt examensarbete på jägmästarprogrammet som handlar om flottningens historia längs Piteälven. I detta arbete har hon också intervjuat kockor som arbetat inom flottningen. Detta arbete kommer att slutredovisas vid SLU i Umeå 11/4 2019.
- J Den vetenskapliga artikeln; Östlund, Öbom, Löfdahl & Rautio (2019) "Women in forestry in the early 19th century – new opportunities for young women to work and acquire freedom in a traditional agrarian society" är färdig och ska bara språkgranskas professionellt innan den skickas till en vetenskaplig tidskrift.
- J Den populär vetenskapliga boken "Kockor – skogsbrukets glömda hjältar" är under produktion och kommer att färdigställas under 2019.
- J Film "Kockan i skogskojan" tillsammans med Banum AB

Målbeskrivning

Under 2018 har vi genomfört ytterligare ett par intervjuer utöver de som genomförts 2016 och 2017. Sammanlagt under åren har 39 före detta kockor djupintervjuats för projektet i åldrar mellan 75 och drygt 100 år. Ett omfattande källmaterial har också analyserats: framförallt uppteckningar, receptböcker, ritningar på skogsarbetarkojor samt fotografier. Vi har också genomfört tre examensarbeten (två vid SLU och ett vid Umeå Universitet) i projektet. Under våren 2018 presenterade Amanda Löfdahl, jägmästarstudent sitt examensarbete "De var så glada och åt allt vi satte fram – en studie om skogsarbetarkockan och hennes liv i kojan", vilket är baserat på djupintervjuer med kockor i framförallt Västerbotten, Västernorrland och Jämtland. Amanda handledes av Lars Östlund och Anna-Maria Rautio gemensamt. I mars 2017 lade Marica Lagerström som var student på museivetarprogrammet vid Umeå Universitet fram sin C-uppsats med titeln "En utställningssynopsis till utställningen Huggarepoken på Skogsmuseet i Lycksele". Uppsatsen syftade till att med hjälp av ett genusperspektiv och ny kunskap om kvinnors historia utveckla och förbättras utställningen på Skogsmuseet. Under andra halvan av 2018 har Linda Norén arbetat med sitt examensarbete på jägmästarprogrammet som handlar om flottningens historia längs Piteälven. I detta arbete har hon också intervjuat kockor som arbetat inom flottningen. Detta arbete kommer att slutredovisas vid SLU i Umeå 11/4 2019 och Lars Östlund har varit handledare. Under december 2018 avslutade Anna-Maria sin anställning på Skogsmuseet. Detta fick en del akuta konsekvenser inom projektet eftersom tanken var att hon skulle arbeta med både den vetenskapliga artikeln och den populärvetenskapliga boken under början av 2019. Vi har nu fokuserat på artikeln och tvingats skjuta på den populärvetenskapliga boken. Boken måste också komma efter den vetenskapliga redovisningen. Artikeln "Women in forestry in the early 19th century – new opportunities for young women to work and acquire freedom in a traditional agrarian society" är färdig och ska bara språkgranskas professionellt innan den skickas till en vetenskaplig tidskrift (Östlund, Öbom, Löfdahl & Rautio). Den artikeln syntetiserar merparten av intervjuerna och stora delar av det källmaterial vi har analyserat. Detta är den vetenskapligt viktigaste delen av projektet och vi anser att vi dels har lyckats över förväntan med intervjuerna och dels kunnat hitta och analysera mycket mer arkivmaterial än vad vi trodde.

Den populär vetenskapliga boken "Kockor – skogsbrukets glömda hjältar" är under produktion och kommer att färdigställas under 2019. Här medger vi att vi inte har uppnått det planerade målet för projektet inom tidsramen, orsaken är som nämnts ovan att Anna-Maria Rautio har slutat sin anställning på Skogsmuseet och numera arbetar på Sveaskog AB, vilket ledde till vissa praktiska problem i slutfasen av projektet. Vi kommer dock att slutföra även denna del, men utanför projektiden.

Kommunikation och nyttiggörande av resultat

Den publika och utåtriktade verksamheten inom projektet har varit omfattande och fått stor medial genomslagskraft. Totalt har fjorton seminarier för allmänheten genomförts, genom vilka vi har nått drygt 500 personer. Här kan särskilt seminariet "Kvinnorna i Skogshistorien" framhållas, ett seminarium som riktade sig till kvinnliga skogsägare vid Linné Universitetet i Växjö. Genom dessa seminarier har vi också kommit i kontakt med fler kvinnor att intervjua och dessutom har frågan om kvinnors bidrag till skogsbruket lyfts fram. Intervjuer har gjorts i P4 Norr- och Västerbotten, dessutom har lokaltidningarna Västerbottenskuriren samt Västerbottens folkblad gjort stora uppslag om projektet efter intervjuer med oss. Därutöver har flera skogliga facktidsningar intervjuat oss och skrivit om projektet. En annan mycket viktig del är att kunskap om kvinnors roller inom svensk skogshistoria nu är en tydlig del i undervisningen på jägmästarprogrammet. Vi håller sådana föreläsningar i kursen "Forest History", avancerad nivå på jägmästarprogrammet. Föreläsningen har getts under tre år och får mycket gott betyg av studenterna. Vi tar också upp detta på exkursioner och föreläsningar på de obligatoriska delarna av programmet också. Vi upplever att dessa inslag har varit mycket uppskattade och lärt studenterna att tänka djupare vad gäller vår bild av den svenska skogshistorien.

Ytterligare en utåtriktad del av projektet har varit att presentera det material vi tagit fram på ett mer populärvetenskapligt sätt. Vi har därför dels presenterat material på skogsmuseets hemsida, samt inom ramen för projektet "Visa skogen" (<https://visaskogen.se/kunskap/kockor-hade-stor-betydelse-i-skogsbruket/>). Vi har också producerat en film "Kockan i skogskojan" tillsammans med Banum AB. Den filmen kommer att visas tillsammans med andra skogshistoriska filmer och göras fritt tillgänglig.